

Soru-Cevap

Soru:

Esselemu Aleykum Verahmetullahi Vebarakatuh...

Ben Finlandiya’da yaşayan şebabtan birisiyim. Bizim buradaki iftar vakitleri hususunda sormak istiyorum. Zira güneş kaybolursa da burada, “gece karanlığı” oluşmamakta ve günbatımının uzak olmasından dolayı da alacakaranlık gibi kalmaya devam etmektedir. Benim Finlandiya’nın Kuzeyi’ndeki uzak bir bölgede, yani başkent Helsinki’ye 800 km. uzak olan bir bölgede yaşadığım ve burada Müslümanlardan çok az bir gurubun olduğu da bilinmelidir.

O halde (“gün batımının” akşam yaklaşık 11 sularında olduğu dikkate alındığında) günbatımı vaktinin az çok bilinmesiyle birlikte fecir anındaki imsak vakitlerini nasıl taktir edeceğiz? Fecre gelince; bilinen manadaki “gecenin” olmaması dikkate alındığında onun vaktini belirlemek çok zordur. Peki o zaman bizim, ramazan orucunu başka bir zamanda tutmamız sahih olur mu? İmsak [fecir] için belirlenmiş olan zamanın bulunmaması, [حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ] “Fecirde beyaz iplik siyah iplikten ayrıluncaya kadar... [Bakara 187] ayetine göre] orucun sıhhatini etkiler mi? Yoksa benin başkent Helsinki’deki cami vakitlerini mi takip etmem gerekir?

Cevap:

Vakitler, namaz ile orucun sebepleridirler. Dolayısıyla hükmün varlığı sebebin varlığına bağlıdır. Dolayısıyla da sebebin ortadan kalkması hükmü de ortadan kaldırır. Bunun içindir ki usulde sebep için şöyle denilir: “İstilahta sebep; hükmün teşrii için değil hükmün varlığı için belirleyici olmak üzere semi delilin delâlet ettiği tüm açıkça belirlenmiş olan sıfattır.” Yani sebepler, teklif eden tarafından gelen hükmün varlığını mükellefe bildirmek için Şâri’nin koyduğu işaretlerdir. Dolayısıyla sebep, varlığı hükmün varlığına yokluğu da hükmün yokluğuna terettüp etmektedir.

Binaenaleyh fecir [sabah] yada öğle namazı bakımından kendi bölgen dışındaki başka bir bölgenin vakitlerine göre oruç tutman yada namaz kılman caiz değildir... Ramazandaki imsak vakti ve iftar vakti açısından olana gelince; başkent 800 km. uzağında, yani Finlandiya’nın Kuzey bölgesinde oturduğunuz halde başkent Helsinki’deki caminin vakitlerine göre oruç tutman caiz değildir.

Kerim kardeşim, görünen o ki sizin için sorun olan, iftar ve imsak bakımından günbatımı ve fecirdir. Bu mesele aşağıdaki şekildedir:

Günbatımı bilinmektedir. Dolayısıyla oruçlu, şafak (alacakaranlık) hali kalmaya devam etse de günbatımında orucunu açar. Çünkü güneşin batmasıyla, akşam ezanı olmaktadır. Zira Resul [Sallallahu Aleyhi ve Sellem]’in Müslim’de geçen bir hadisinde; adamın biri ona gelerek namazın vakitlerinden sorunca Resulullah [Sallallahu Aleyhi ve Sellem], şöyle buyurmuştur: ... *“Sonra ona,*

güneş battığında akşam [namazını] kılmasını emretti...” Başka bir rivayette; *وَجَبَّتِ الشَّمْسُ*... *“Sonra ona, güneş mecbur kaldığında akşam [namazını] emretti...”* Yani [güneş] battığında demektir. İşte bu vakit, iftar vaktidir. Yani şafağın kaybolduğu vakit değildir. Zira şafağın kaybolduğu vakit, yatsı namazının vaktidir. Müslim’de geçen mezkur hadiste olduğu gibi; *ثُمَّ أَمَرَهُ فَأَقَامَ الْعِشَاءَ* حِينَ غَابَ الشَّفَقُ *“Sonra ona, şafak*

kaybolunca yatsı [namazını] kılmasını emretti...” Başka bir rivayette ise; *ثُمَّ أَمَرَهُ بِالْعِشَاءِ حِينَ وَقَعَ الشَّفَقُ* *“Sonra ona, şafak düştüğünde yatsı [namazını] emretti...”* Yani [şafak] kaybolduğunda demektir. Bunun içindir ki günbatımından sonraki şafağın varlığı iftara etki etmez. Nitekim bazı fakihlere göre şafak, güneş battıktan sonraki kızılıktır. Diğer bazı fakihlere göre ise şafak, güneş battıktan sonra kızılığın akabinde oluşan beyazlıktır. Dolayısıyla yatsı namazı için şafağın kaybolması demek bu kayboluştan sonraki kızılığın yok olması yada kızılıktan sonraki gündüz beyazlığının kaybolması demektir. İbn-ul Esir şöyle demiştir: (Şafak; güneş battıktan sonra akşam görülen kızılığın üzerinde bulunan zıtlıklardır. Şâfi de bunu almıştır. Ve mezkur kızılığın ardından batı ufkunda geriye kalan beyazlıktır. Ebu Hanife de bunu almıştır.)

İmsak için gerekli olan fecre gelince; bu, fecir yada namaz ezanıdır. Mezkur Müslim’in hadisinde şöyle geçmektedir: *فَقَامَ الْفَجْرَ حِينَ انْشَقَّ الْفَجْرُ*.. *“Fecir doğduğunda fecir [sabah namazını] kıldırdı.”* Başka bir rivayette: *فَقَامَ بِلَالًا فَأَذَّنَ بِغُلَسٍ، فَصَلَّى الصُّبْحَ حِينَ طَلَعَ الْفَجْرُ* *“Bilal’a emretti. O da galas vakti ezanı okudu, Fecir doğduğu zamanda sabah namazını kıldırdı...”* Tirmizi’nin hadisinde Cibril Resul [Sallallahu Aleyhi ve Sellem]’e imam olduğunda şöyle varit olmuştur: *ثُمَّ صَلَّى الْفَجْرَ حِينَ بَرَقَ الْفَجْرُ، وَحَرَّمَ الطَّعَامَ عَلَى الصَّائِمِ* *“Sonra fecir doğduğunda*

fecir namazını kıldırdı ve oruçluya da yemeyi haram kıldı...” [بغلس] “Galas’ın” manası hakkında İbn-u Esir şöyle demiştir: El-Galas: Gündüz ışıyla karıştığındaki gece karanlığıdır.

Buradaki fecir, fecri sadıktır. Yani gece karanlığının beyaz yönünde değişmesidir. Hatta sizde olduğu gibi bir parça gece karanlığı olsa bile. Dolayısıyla karanlık beyaza doğru değiştiğinde ufukta yatay yayılır. İşte bu, fecri sadıktır. O zaman imsak et ve namazını kıl. Ancak bu, gece karanlığının beyaza doğru değiştiği yalancı fecirden farklıdır. Çünkü o, ufukta yayılmaz bilakis gökyüzüne dikey olarak yükselir. Bu durumda fecir namazı caiz değildir. Çünkü bu gecedir. Dolayısıyla yiyip içebilirsin... Yani bu durumda imsak etmen şart değildir.

Fecri sadık anında gece karanlığına karışan beyazlık, her şeyi gördüğün anlamına gelmez. Bilakis sen, Doğu ufkunu gözetleyerek, “kısmı” karanlığın dağılmaya, yani daha öncekinin aksine ufukta sağa sola yayılır hale geldiğinin görülmeye başladığını göreceksin.

İbn-u Hacer, İbn-u Hacer’in Fethul Bârî’sinde Müslim’in hadisini şerh ederken şöyle demiştir: Abdullah İbn-u Mesut, Nebi [Sallallahu Aleyhi ve Selem]’in şöyle buyurduğu rivayet etmiştir:

لَا يَمْنَعَنَّ أَحَدُكُمْ - أَوْ أَحَدًا مِنْكُمْ - أَذَانُ بِلَالٍ مِنْ سَحُورِهِ، فَإِنَّهُ يُؤَدِّنُ - أَوْ يُنَادِي بِلَيْلٍ - لِيَرْجِعَ قَائِمَكُمْ، وَلِيُنَبِّهَ نَائِمَكُمْ، وَلَيْسَ أَنْ يَقُولَ الْفَجْرُ - أَوْ الصُّبْحُ - «وَقَالَ بِأَصَابِعِهِ وَرَفَعَهَا إِلَى فَوْقٍ وَطَاطَأَ إِلَى أَسْفَلٍ حَتَّى يَقُولَ هَكَذَا وَقَالَ زُهَيْرٌ: «بِسَبَابَتَيْهِ إِحْدَاهُمَا فَوْقَ الْأُخْرَى، ثُمَّ

مَدَّهَا عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ” Hiç birinizi, yada sizden hiç kimseyi Bilal’ın ezanı sahur yemeğinden alıkoymasın;

çünkü o, ibadetle kaim olanınızı uyarmak ve uyuyanınızı da uyandırmak için geceleyin ezan okuyor veya nida ediyor. Yoksa fecir yada sabah oldu demek için değil derken parmaklarını yukarı doğru kaldırarak baş aşağı dikti.” Zuheyir dedi ki: “Sonra da şehadet ve orta parmaklarını bir biri üzerine koyarak sağa sola uzattı.” İbn-u Hacer şöyle demiştir: [... Sabah, genellikle uykudan sonra gelir ve sabah vakti girmeden önce hazırlanmaları ve ilk vaktin faziletini idrak etmeleri için insanları uyandırmak isteyen kimsenin kalkmasına da uygun düşer. Allah daha iyisini bilir. Aynı şekilde şu sözü: وَقَالَ بِأَصَابِعِهِ وَرَفَعَهَا “Parmaklarını yukarı kaldırarak”

Yani işaret ederek... Ve şu sözü: إِلَى فَوْقٍ “İlâ Favgu” damme şeklinde gelmiştir. Hakeza أَسْفَلُ “Esfelu” kelimesi de damme şeklinde gelmiştir... Sanki o, parmaklarını bir araya getirip sonra da fecri sadığın sıfatını anlatmak için birbirinden ayırmaktadır.] Çünkü fecri sadık, yatay olarak doğmakta ardından da sağa sola giderek ufka doğru yayılmaktadır. Fecri kâzib (yalancı fecir) ise bundan farklıdır. Zira Araplar onu, kurt kuyruğu olarak isimlendirmektedirler. Dolayısıyla fecri kâzib, gökyüzünün en üst kısmında ortaya çıkar ardın da alçalır. Buna ise (ومعترضاً) “yukarı doğru kaldırarak baş aşağı dikti.” Sözleri işaret etmektedir...]

“Mu’taridan”: Yani yatay olarak demektir.

Velhasıl: Sizin orada güvenilir bir imsakiye bulunmamaktadır. O halde aşağıdaki şekilde yapınız:

- Güneş battığı zaman iftarını yap...

- **Ufkî [yatay] beyazlık, sizin orada gece ortaya çıktığını söylediğin “kısmı” karanlık halinden daha fazlaysa, yani doğu tarafındaki ufki beyazlığın sağ ve sol yönünde dikkat çekici bir değişiklik görürsen bu, fecri sadıktır. Dolayısıyla imsak yapabilir ve sabah namazını kılabilirsin...**

- Bu hususta mümkün olduğunca içtihat et, tüm cehdini kullan, yanındaki kardeşlerinle yardımlaş, onlarla istişarede bulun ve buna göre de iftarını açıp imsakiyeni yap. İmsak ve iftar vaktinde de nefsin alçalt. Zira Allah, Gafur’dur ve Rahim’dur. وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ “Allah, dinde sizin için bir zorluk kılmamıştır.” [el-Hac 78] Beyhâki, Sünen-i el-Kübrâ’da tahriç ettiğine göre Resulullah [Sallallahu Aleyhi ve Selem], şöyle buyurmuştur: إِنَّ هَذَا الدِّينَ مَتِينٌ، فَأَوْغِلْ فِيهِ بِرَفَقٍ “Şüphesiz bu din metindir. O halde onda yumuşaklıkla davranın.”

Allah, bizim, sizin ve bütün Müslümanların orucunu ve namazını kabul etsin ve Allah seninle beraber olsun.

H. 10 Ramazan 1432

M. 10.08.2011